

KENTSEL ALTYAPI VE PROBLEMLERİ

Nimet TAŞ

İnşaat Mühendisleri Odası

1.Giriş

Diyarbakır 90'lı yıllarla beraber zorunlu göçün getirdiği nüfus patlaması ve bununla gelen çarpık yapılaşma ile karşı karşıya kalmıştır. Diyarbakır'da 1990-2000 yılları arasında yıllık nüfus artış hızı binde 21.73, Türkiye ortalaması binde 18,3 olmuştur.2000 yılında 545.983 olan nüfus 2007 yılı sayımlarına göre 826.000 olmuştur.Bu da göstermektedir ki nüfus hızla artmaya devam etmektedir.Nüfusun artmasıyla ortaya çıkan konut ihtiyacı çarpık yapılaşmayı hızlandırmış bu da beraberinde öngörülemeyen altyapı sorunlarını ortaya çıkarmıştır.Mevcut imar planları yeterli gelmemeye başlamış bu nedenle de ya uygulanmamış ya da ciddi değişikliklere maruz kalarak işlevini yitirmiştir.

Özellikle 1990-2000 yılları arasında kent önemli derecede içme suyu sıkıntısı çekmiş, atık sular açık kanallarla kent içinden tasfiye edilmeye çalışılmıştır. 2000' li yılların başına değin bu durum sürmüş Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin gerçekleştirdiği proje ile Dicle Nehri'nden su taşınarak içme suyu sorunu büyük ölçüde son bulmuştur. İçme suyu kalitesi neredeyse Türkiye ile yarışır hale gelmiştir.Atık su sorunu ise son yıllarda büyük gelişme yaşanarak neredeyse açık kanal kalmamıştır.Atık Su Arıtım Tesisi ile bu yolda önemli bir adım atılmış birçok kent bu ölçekte geride bırakılmıştır.Yine yapımına başlanan Batı Kolektörü ile yaklaşık 120 km uzunluğunda kanal ağı oluşturulacak olup 500.000'e yakın insana hizmet sunacağı söylenmektedir.Tüm bu saydıklarım 2000'li yılların başında başlayan bir hizmet ağını ortaya koymakta ancak sorunların tamamen çözüldüğü anlamına gelmemektedir.

2. Gözeli Su Havzası

Gözeli Su Havzası Koruma sınırı ve Yönetmeliği yeniden hazırlanıp DİSKİ Genel Kurulu'nun 22.05.2007 tarih ve 8 sayılı kararıyla kabul edilerek 26.06.2007 tarihinde yerel gazetede yayımlanmıştır.

Böylece DİSKİ 11.037.000 m2 alana sahip havzanın korunması ve gerektiğinde yaptırım uygulaması konusunda hukuki yetkiye sahip olmuştur. Bu yönetmelik gereği DİSKİ, Gözeli

Su Havzası içinde kalan köyün kamulaştırma kararını almış ancak bugüne değin somut bir adım atmamıştır. Diyarbakır'ın önemli su kaynaklarından biri olan Gözeli Su Havzası içerisinde bulunan köyün hane sayısının en azından sabit tutulması gerekirken bu sayı ne yazık ki artmaktadır. Köy halkına ait foseptikler Havzanın içerisinde yer almakta ve Havzayı tehdit etmektedir. Yine aynı bölgede havzanın yukarısında fabrikalar yer almakta ve bu fabrikalara ait atık suların Gözeli Su Havzasını tehdit ettiği bilinmektedir. Köy içinde otlatılmaya çıkarılan hayvanların atıkları Su Düzeyi yüzeye oldukça yakın olan Su Havzasına ciddi şekilde zarar vermektedir.

3. İmar ve Altyapı

İmar Plan değişiklikleri ve yapı tadilatları altyapı problemlerini artıran başlıca nedenlerdendir. Şehir merkezlerinde arsaların değer kazanması buralardaki az katlı yapıların yıkılarak yerine çok katlı yapılar yapılması ve konutların işyerine dönüştürülmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu ise altyapısı tamamlanmış kent merkezinde yeniden yapılaşma sonucu altyapının ihtiyacı karşılamaması ve şebeke ömürlerinin öngörülenin çok daha altında tükenmesine yol açmaktadır. Bu sorunların çözülebilmesi için içme suyu ve kanalizasyon şebekelerinin yenilenmesi veya ilaveler yapılması gerekmekte bu da ciddi maliyetler getirmektedir. Şehir merkezinde sokaklarda bu tür çalışmaların getireceği zorluklar bu maliyeti daha da arttırmaktadır. Gerekli hesaplamalar yapılmadan izin verilen hastane binaları, alışveriş merkezleri, fabrikalar gibi insan yoğunluğunu önemli derecede artıran yapılar altyapı sistemini ciddi şekilde zorlamakta beklenen performansı sağlamasını engellemektedir.

Özellikle yeni imara açılan bölgelerde altyapı hazırlanmadan verilen inşaat izinleri hala büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Altyapının girmediği bölgelerde inşa edilen yapılar bu ihtiyacını foseptik kullanarak giderme yoluna gitmekte, çevreye ciddi zararlar vermektedir. Yapılaşmanın başlamasından sonra altyapıyı sunmak ekonomik ve fiziki koşullar yönünden oldukça pahalıya patlamaktadır.

4. İçme Suyu ve Atık Su Şebekeleri

1990'lı yıllarda sık sık hatırladığımız su kesintileri ve su kirlenmeleri dönemini geride bıraktık. Öyleki su kalitesi yönünden Türkiye'de hatırı sayılır bir konumda olduğumuzu söyleyebiliriz. Diyarbakır'ın yeni yeni tanıştığı Scada Sistemi ile içme suyu şebekelerinin sorunlarını daha kolay ve hızlı bir şekilde aşacağımız umut etmekteyiz. Ancak özellikle eski su şebekelerinin haritalara işlenmemesi sebebiyle çeşitli inşaat kazılarında su şebekelerine zarar verilmektedir. Günümüzde bu şebekeleri tespit etmek mümkün olmasına karşın hala bu

haritalar hazırlanmamıştır. Ayrıca Dicle Barajı Pompa İstasyonu ile ilgili zeminde yer kaymaları meydana geldiği belirtilmektedir. Kent için hayati öneme sahip pompa istasyonunun zemininde meydana gelebilecek herhangi bir sorun Bütün Diyarbakır'ı oldukça sıkıntılı bir hale sokacaktır. Kentte hala bazı bölgelerde atık su şebekelerinin olmadığı, foseptiklerin kullanıldığı görülmektedir.

5. Altyapı Sebebiyle Yapılan Kazılar

Kentin neredeyse her yerinde çeşitli sebeplerle sürekli kazılar yapılmakta ve bu kazılar kentin ulaşım sistemine ciddi zararlar vermektedir. Kanalizasyon şebekeleri çok sık tıkanmakta vidanjör ile açılmayan kanallar kazılarak açılmaktadır. Yine içme suyu şebekelerinde meydana gelen patlaklar sebebiyle kazılar yapılmaktadır. Kazı sonrası en önemli hususlardan biri de kazılan yeri eski haline getirmektir. Ancak kazı sonrasında standart uygulamalar yapılmamakta kazı nedeniyle yollarda çukurlar oluşmaktadır. Kentte her yıl asfalt çalışmaları yapılmasına rağmen kentteki yollarda sürekli yeni çukurlar meydana gelmektedir.

6. Aykome İlişkileri

Kentte Altyapı Kurumlarını bir araya getiren Altyapı Koordinasyon Merkezi hala işlevsel bir hal almamıştır. Kurumlar arasında organik bir ilişki geliştirilemediğinden Kurum icraatlarında olumsuz çakışmalar yaşanmaktadır. Yıllık bütçe ve iş programları Aykome'ye ulaştırılmadığından Kent içinde uyumlu bir çalışma alanı oluşturulamamıştır. Kurumlar gereken önemi bu birime vermemiş kentteki Kurumlar arası ilişkisizlik günden güne artmıştır.

7. Yağmur Suyu Şebekesi

Kentin en büyük sorunlarından biri yağmur suyu şebekesinin hala olmayışıdır. Kentte hala her yağmurda su baskınları olmakta, birçok konut ve işyeri bu baskınlarda zarar görmektedir. Her yağmurda dalgıç pompalarla suyu bertaraf etmek için çırpılmaktayız. Bugün gelişmiş bütün şehirlerde mevcut olan yağmur suyu şebekesinin Diyarbakır için önem sırası sanırım herkesçe bilinmektedir. Diyarbakır'da altyapı tamamlanmadan üst yapıda estetik bir kent yaratabilmemiz mümkün değildir.

8. Sonuç ve Öneriler

Diyarbakır Kenti altyapı açısından eşiği geçti. Çok büyük atılımlar yaptı. 10 sene öncesiyle arasına önemli bir mesafe koydu. Bu çalışmalarına hala devam etmekte ve günden güne daha iyiye doğru yol almaktadır. Ancak Çağdaş kentlerle olan yarışımızda onlara yakalamak ve

geçmek için acil atılması gereken adımlar var. Bunların büyük bir sorumluluk içinde yerine getirilerek Diyarbakır'ın çağdaş kentler içerisinde hak ettiği yeri alması gerekmektedir. Bu nedenle;

- Gözeli Su Havzası içerisinde kalan köyün acilen kamulaştırılarak Yönetmeliğin gerektirdiği standartlara kavuşturulması gerekmektedir. Havza yukarısında yer alan fabrikaların kapatılması ya da taşınması sağlanarak kirli atıkların Havzaya akması engellenmelidir.

- Yağmur Suyu Şebekesi projesi bir an önce başlatılmalı ve mümkün olan en kısa sürede tamamlanmalıdır. Bu arada bu çalışmalar yapılırken İçme suyu ve Atık Su Şebekeleri elden geçirilerek yetersiz kalan bölgelerde ilave çalışmalar yapılması, kentteki altyapı ile ilgili kazıların son bulması ya da en aza indirilmesi sağlanmalıdır.

- Kentteki bütün tadilatlar durdurulmalı ve imar planına uyularak yoğunluk artırıcı uygulamaların önüne geçilmelidir. Altyapısı tamamlanmayan bölgelere Yapı izni verilmemeli foseptikler bir an önce kapatılarak temizlenmelidir.

- Kentteki bütün kurumlar Aykome bünyesinde ortak çalışma içerisine girerek Kentin ihtiyaçları doğrultusunda bir araya gelmelidir.

- Dicle Barajı Pompa İstasyonu zemini ile ilgili acil olarak bir komisyon oluşturulmalı ve olası bir tehlikeyi önlemek için gerekli önlemler hemen alınmalıdır. Bu konuda Diyarbakır Sivil Toplum Örgütleri ile ilişki haline girilmelidir.

Kaynakça:

1. DISKI